

К.О. ЛЕВЧУК, к.е.н., доцент

Р.Я. РОМАНЮК, к.т.н., доцент

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

Алгоритм визначення економічних результатів роботи підприємства

Наведено алгоритм розрахунку основних економічних показників діяльності підприємства на основі матричного методу. Результати аналізу дозволяють одержати загальну характеристику про техніко-економічне і фінансове становище підприємства.

There was shown algorithm of calculation of main economical indicators of enterprise activity based on matrix method. Analysis results allow gaining total characteristics about technic-economical and finance enterprise state.

Вступ

Забезпечення бажаних економічних результатів діяльності підприємства є однією з головних цілей його функціонування, відповідальність за досягнення яких покладена на управлінський апарат.

Економічна ефективність діяльності оцінюється за допомогою груп показників. Сукупність показників роботи, що дозволяє одержати керівникові досить повне уявлення про економічні результати діяльності підприємства, містить у собі більше 100 показників [1—3].

Постановка задачі

Метою роботи є розробка алгоритму (методики) визначення економічних результатів роботи підприємства, що дозволить отримати узагальнену інформацію про техніко-економічне та фінансове становище підприємства, динаміку його розвитку, визначення змін в ході оцінки результатів роботи і резервів поліпшення діяльності.

Виклад основного матеріалу

Для одержання узагальнюючої оцінки запропоновано проводити аналіз виробничої та фінансової діяльності підприємства на основі показників, розрахованих матричним (табличним) методом.

Порівняння показників по короткострокових динамічних періодах, фактично досягнутих даних із запланованим рівнем та фактичних — з нормативами служить керівникові основою для прийняття рішень.

Розрахунок показників, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства матричним методом, починається з відбору якісних показників результатів діяльності. Число показників може бути різне, але доцільно використовувати не більше 10 найважливіших з них, які забезпечують контроль господарської діяльності та є основою для обґрунтування управлінських рішень.

При аналізі роботи будь-якого підприємства доцільно застосовувати наступні показники [4—6]:

- виторг від реалізації продукції (ВР), грн.;
- валовий прибуток (ВП), грн.;
- чистий (балансовий) прибуток (ЧП), грн.;
- матеріальні витрати (МВ), грн.;
- витрати на виробництво продукції (ВВ), грн.;
- основні засоби (ОЗ), грн.;
- витрати на оплату праці (ОП), грн.;
- середньоспискова чисельність робітників (ЧР), чол.

Далі відібрані показники заносяться в перший рядок таблиці-матриці, як результати виробництва, та в перший стовпчик, як фактори, що впливають на ці результати. На перетинанні стовпців і рядків таблиці розраховуються відносні показники шляхом поділу значення показника стовпця на значення показника рядка.

Такі елементи таблиці, як рентабельність, матеріаловіддача, фондівіддача, матеріалоємність, фондоємність, продуктивність праці, фондоозброєність, зарплатоємність, витрати на 1 грн. реалізованої продукції відомі та часто використовуються при традиційному аналізі [7—9]. Інші елементи не мають загально визначених спеціальних назв.

В управлінському аналізі, проведеному відповідно до даного алгоритму, їх назва наведена у табл. 1.

Подібні таблиці розглядаються по даним звітному і базового періоду. З огляду на простоту розрахунків та наявність вихідних даних у поточній бухгалтерській звітності, період розрахунку показників може бути обраний, починаючи з 1 доби.

Вихідні дані та розрахунки системи показників ефективності діяльності підприємства, що використовуються у матричному методі управлінського аналізу економічних результатів роботи підприємства, представлено в табл. 2—4.

На останньому етапі, визначаються відносні зміни показників шляхом поділу їх у звітному періоді на відповідні показники базового періоду та заповнюється підсумкова таблиця відносної зміни показників діяльності підприємства у звітному періоді. На основі розрахованих змін аналізується ефективність діяльності будь-якого підприємства [10].

На цьому ж етапі розраховуються і абсолютні зміни показників шляхом вирахування з показників у звітному періоді відповідних показників базового періоду, та також заповнюється підсумкова таблиця абсолютних змін показників діяльності підприємства у звітному періоді.

Оцінка економічних результатів діяльності підприємства проводиться по кожному показнику таблиці з визначенням впливу факторів за наступними формулами:

$$\begin{aligned} \pm \Delta P_0 &= (P_T - 1) | 00; \\ \pm \Delta P_q &= (P_{T(q)} - 1) | 00; \\ \pm \Delta P_z &= (P_{T(z)} - 1) | 00, \end{aligned}$$

де ΔP_0 – відносна загальна зміна табличного показника за аналізований період, %; P_T – зміна показника з таблиці, од.; ΔP_q – відносна зміна показника за рахунок зміни чисельника в розрахунку, %; ΔP_z – відносна зміна показника за рахунок зміни знаменника в розрахунку, %; $P_{T(q)}$, $P_{T(z)}$ – зміна чисельника та знаменника відповідно в розрахунку показника.

Результати розрахунків відносних показників по оцінці економічної діяльності підприємства та причин їх відхилень наведено у табл. 5.

Таблиця 1. Система показників ефективності діяльності підприємства, що використовується в матричному аналізі

	Чистий дохід (виручка від реалізації) ВР	Валовий прибуток ВП	Чистий прибуток ЧП	Матеріальні витрати МВ	Витрати на виробництво ВВ	Основні засоби ОЗ	Витрати на оплату праці ОП
Чистий дохід (виручка від реалізації) ВР		рентабельність продаж	рентабельність продаж	матеріалосмність виручки	витрати на 1 грн. виручки	фондоємність виручки	зарплатоємність виручки
Валовий прибуток ВП	виручка на 1 грн. валового прибутку		рентабельність валового прибутку	матеріалосмність валового прибутку	витрати на 1 грн. валового прибутку	фондоємність валового прибутку	зарплатоємність валового прибутку
Чистий прибуток ЧП	виручка на 1 грн. чистого прибутку	рентабельність чистого прибутку		матеріалосмність чистого прибутку	виручка на 1 грн. чистого прибутку	фондоємність чистого прибутку	фондоємність чистого прибутку
Матеріальні витрати МВ	матеріало-віддача	рентабельність матеріалів	рентабельність матеріалів		співвідношення ВВ і МВ	співвідношення ОФ і МВ	співвідношення ОП і МВ
Витрати на виробництво ВВ	витратовіддача	рентабельність витрат	рентабельність витрат	питома вага МВ у собівартості		співвідношення ОФ і ВВ	співвідношення ОП і ВВ
Основні засоби ОЗ	фондовіддача	рентабельність основних фондів	рентабельність основних фондів	співвідношення МВ і ОФ	співвідношення ВВ і ОФ		співвідношення ОП і ОФ
Витрати на оплату праці ОП	віддача коштів на оплату праці	рентабельність коштів на оплату праці	рентабельність коштів на оплату праці	співвідношення МВ і ОП	співвідношення ВВ і ОП	співвідношення ОФ і ОП	
Чисельність персоналу ЧП	продуктивність праці	валовий прибуток на 1 працюючого	чистий прибуток на 1 працюючого	матеріало-озброєність персоналу	витрато-озброєність персоналу	фондоозброєність персоналу	середньорічна зарплата

Таблиця 2. Вихідні данні діяльності підприємства у звітний та базисний період

	ВР, грн	ВП, грн	ЧП, грн	МВ, грн	ВВ, грн	ОЗ, грн	ОП, грн	ЧП, чол
Звітний період	3508482	1156715	865417	2172027	2727277	2277216	143722	33421
Базисний період	2389639	261540	-256368	1786971	2252578	2301891	102037	30665
Відношення ЗП до БП	1,47	4,42	-3,38	1,22	1,21	0,99	1,41	1,09

Таблиця 3. Результати розрахунків показників ефективності діяльності підприємства за матричним методом

Звітний період		ВР	ВП	ЧП	МВ	ВВ	ОЗ	ОП	ЧП
		3508482	1156715	865417	2172027	2727277	2277216	143722	33421
1		2	3	4	5	6	7	8	9
ВР	3508482	1	0,329	0,246	0,619	0,777	0,649	0,040	0,009
ВП	1156715	3,033	1	0,748	1,877	2,357	1,968	0,124	0,028
ЧП	865417	4,054	1,336	1	2,509	3,151	2,631	0,166	0,038
МВ	2172027	1,615	0,532	0,398	1	1,255	1,048	0,066	0,015

Продовження таблиці 3

1		2	3	4	5	6	7	8	9
ВВ	2727277	1,286	0,424	0,317	0,796	1	0,834	0,052	0,012
ОЗ	2277216	1,540	0,507	0,380	0,953	1,197	1	0,063	0,014
ОП	143722	24,411	8,048	6,021	15,112	18,976	15,844	1	0,232
ЧП	33421	104,978	34,610	25,894	64,989	81,603	68,137	4,300	1
Базовий період		ВР	ВП	ЧП	МВ	ВВ	ОЗ	ОП	ЧП
		2389639	261540	-256368	1786971	2252578	2301891	102037	30665
ВР	2389639	1	0,109	-0,107	0,747	0,942	0,963	0,042	0,012
ВП	261540	9,136	1	-0,980	6,832	8,612	8,801	0,390	0,117
ЧП	-256368	-9,321	-1,020	1	-6,970	-8,786	-8,978	-0,398	-0,119
МВ	1786971	1,337	0,146	-0,143	1	1,260	1,288	0,057	0,017
ВВ	2252578	1,060	0,116	-0,113	0,793	1	1,021	0,045	0,013
ОЗ	2301891	1,038	0,113	-0,111	0,776	0,978	1	0,044	0,013
ОП	102037	23,419	2,563	-2,512	17,513	22,076	22,559	1	0,300
ЧП	30665	77,927	8,528	-8,360	58,274	73,457	75,065	3,327	1

Таблиця 4. Відносна зміна показників ефективності діяльності підприємства в звітному періоді порівняно з базовим

		ВР	ВП	ЧП	МВ	ВВ	ОЗ	ОП	ЧП
		1,468	4,422	-3,375	1,215	1,210	0,989	1,408	1,089
ВР	1,468	1	3,012	-2,299	0,827	0,824	0,673	0,959	0,742
ВП	4,422	0,331	1	-0,763	0,274	0,273	0,223	0,318	0,246
ЧП	-3,375	-0,434	-1,310	1	-0,360	-0,358	-0,293	-0,417	-0,322
МВ	1,215	1,207	3,638	-2,777	1	0,996	0,813	1,158	0,896
ВВ	1,210	1,212	3,652	-2,788	1,003	1	0,817	1,163	0,900
ОЗ	0,989	1,484	4,470	-3,412	1,228	1,223	1	1,423	1,101
ОП	1,408	1,042	3,139	-2,396	0,862	0,859	0,702	1	0,773
ЧП	1,089	1,347	4,058	-3,097	1,115	1,110	0,907	1,292	1

Таблиця 5. Відносні показники оцінки економічної діяльності підприємства

Виручка на 1 грн. валового прибутку	Відносні зміни			Позитивні зміни
	Загальні	За рахунок зміни чисельника	За рахунок зміни знаменника	
1	2	3	4	5
Виручка на 1 грн. валового прибутку	-66,8	46,8	-342,3	Збільшення
Виручка на 1 грн. чистого прибутку	-143,5	46,8	437,6	Збільшення
Матеріаловіддача	20,8	46,8	-21,5	Збільшення
Витратовіддача	21,3	46,8	-21,1	Збільшення
Фондовіддача	48,4	46,8	1,1	Збільшення

Продовження таблиці 5

1	2	3	4	5
Віддача засобів на оплату праці	4,2	46,8	-40,9	Збільшення
Продуктивність праці	34,7	46,8	-9	Збільшення
Рентабельність продаж	201,2	342,3	-46,8	Збільшення
Рентабельність чистої виручки	-231	342,3	437,6	Збільшення
Рентабельність матеріалів	263,9	342,3	-21,5	Збільшення
Рентабельність витрат	265,3	342,3	-21,1	Збільшення
Рентабельність ОЗ	347,1	342,3	1,1	Збільшення
Рентабельність засобів на ОП	214	342,3	-40,9	Збільшення
Валовий прибуток на одного працівника	305,8	342,3	-9	Збільшення
Матеріалоємність виручки	-17,2	21,5	-46,8	Зменшення
Матеріалоємність валового прибутку	-72,5	21,5	-342,3	Зменшення
Матеріалоємність затрат на виробництво	0,4	21,5	-21,1	Зменшення
Матеріалоємність ОЗ	22,9	21,5	1,1	Зменшення
Матеріалоємність затрат на ОП	-13,7	21,5	-40,9	Зменшення
Матеріалоозброєність робітників	11,5	21,5	-9	Зменшення
Витрати на 1 грн. виручки	-17,5	21,1	-46,8	Зменшення
Витрати на 1 грн. валового прибутку	-72,6	21,1	-342,3	Зменшення
Витрати на 1 грн. чистого прибутку	-135,9	21,1	437,6	Зменшення
Фондоємність виручки	-32,6	-1,1	-46,8	Зменшення
Фондоємність валового прибутку	-77,6	-1,1	-342,3	Зменшення
Фондоємність чистого прибутку	-129,3	-1,1	437,6	Зменшення
Фондоозброєність робітників	-9,2	-1,1	-9	Зменшення
Зарплатоємність виручки	-4,1	40,9	-46,8	Зменшення
Зарплатоємність валового прибутку	-68,2	40,9	-342,3	Зменшення
Зарплатоємність чистого прибутку	-141,7	40,9	437,6	Зменшення
Середньорічна заробітна плата	29,2	40,9	-9	Зменшення

Висновки

Розроблено алгоритм та описана послідовність визначення економічних результатів роботи підприємства з використанням матричного методу.

Розрахунок показників економічної діяльності підприємства за допомогою цього алгоритму дозволяє побачити взаємозв'язки економічних процесів та їх показників, забезпечує наочність і оперативність аналізу, чіткість сприйняття, характеризує якість результатів прийнятих управлінських рішень, дозволяє здійснювати постійний оперативний контроль та моніторинг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.М. Бондар. – К.: А.С.К., 2005. – 400 с.
2. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: уч. пособ. / Г.В. Савицкая. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 288 с.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підруч. / І.М. Бойчик. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 378 с.
4. Левчук Е.А. Методическое обеспечение стратегического планирования деятельности предприятия в условиях нестабильной экономической среды / Е.А. Левчук // Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ, 2010. – №8(150). – Ч. 1. – С. 137–142.
5. Фень М.И. Управленческий анализ экономических результатов работы предприятия / М.И. Фень, Р.Я. Романюк. – Проблемы недропользования: сб. науч. трудов. – Санкт Петербург: Санкт-Петербургский горный институт. – 2010. – Ч. II. – С. 55–57.
6. Левчук Е.А. Планирование аутсорсинговой логистической стратегии промышленного предприятия / Е.А. Левчук // Моделі управління в ринковій економіці: зб. наук. праць. – Донецьк: ДонНУ, 2010. – Вип. 13. – С. 76–82.
7. Левчук К.О. Інтеграція управління логістичними процесами в загальну систему управління витратами великого промислового підприємства / К.О. Левчук // Моделювання регіональної економіки: зб. наук.

- праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2010. – №2(16). – С. 115–121.
8. Фень М.И. Эффективность труда в современных условиях / М.И. Фень, Р.Я. Романюк // Проблемы недропользования: сб. научных трудов. – Санкт-Петербург. – 2013. – Ч. II. – С. 130–131.
9. Фень М.И. Особенности планирования производительности труда в современных условиях / М.И. Фень, Р.Я. Романюк // Современный научный
- вестник: экономические науки. – Белгород: Руснаучкнига, 2013. – №33(172). – С. 44–50.
10. Бородкіна Н.О. Комплексний аналіз логістичних процесів металургійної галузі в межах ефективного господарювання підприємств / Н.О. Бородкіна, К.О. Левчук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 2(68). – С. 90–94.

пост. 12.10.2017